

אליהו ודוד – מנגינות ופרשנות מוסיקלית

אורי אהרן

הקדמה

מוסיקה המתארת סיפור עלילה או המעצבת בצלילים תמונות ומצבים חוץ-מוסיקליים מוגדרת במונחי המוסיקה כ"תוכניתית" – כזו היא גם המוסיקה הקשורה בדמות מקראית או בטקסט מקראי. היא תוכניתית, כיוון שהיא מהווה בעצם סוג מסוים של פרשנות. לענייננו יש צורך להבחין בין שני סוגי פרשנות של מוסיקה תוכניתית¹:

1 – מוסיקה תוכניתית המתארת בצלילים את ההתרחשות לפי סיפור מקראי ידוע, או מתארת אותה באמצעות כלי מוסיקלי מסוים, המאפיין לשיטת המלחין את הדמות או את המסופר עליה;

2 – מוסיקה תוכניתית המביעה בצלילים את התרגשותו של המלחין מהסיפור המקראי או מהדמות המקראית. כאן אין המוסיקה מתארת את ההתרחשות אלא את רגשות המלחין. המוסיקה במקרה זה היא אפוא פרשנותו של המלחין, תוצאת הרושם שהעניין השאיר עליו.

מאמר זה עוסק במנגינות שנכתבו לטקסטים. כלומר, הטקסטים הם חלק בלתי נפרד מביצוע השיר – בבחינת מילים ולחן – לכן, ההתייחסות במאמר תהיה לסוג שלישי של מוסיקה תוכניתית:

3 – מוסיקה המסופרת על ידי אורטור (מספר העלילה), כפי שקורה בצורה המוסיקלית הנקראת "אורטוריה". האורטוריה היא למעשה אופרה החסרה משחק ושימוש בתלבושות ותפאורה, וביצועה קונצרטנטי בלבד.

* מאמר זה מזכיר פרקים נבחרים – הן מהאורטוריה "דוד המלך" והן מהאורטוריה "אליהו" – שהושמעו לקהל בזמן שנישאו הדברים בכנס שהוקדש לזכרו של הרב ד"ר ש"ז כהנא במכללת אפרתה, ב"9 ביוני 2002, אור לר"ח תמוז תשס"ב.

1 ראו בעניין זה ישראל רוזנסון ואורי אהרן, "תוקף קדושת היום – יישומים פרשניים לפיוט ונתנה תוקף", בראש השנה יכתבון – קובץ מאמרים על ראש השנה, אלון שבות תשס"ג, עמ' 235-240.

באמצעות שתי אורטוריות אנסה להביא את פרשנותם של שני מלחינים מפורסמים לפרשות הקשורות בגיבורים מעמנו, שניצלו את כל הצורות האופראיות הידועות – כמו הפתיחה התזמורתית, הרציטיטיב, האריה, הדואט, שירת המקלה, חלוקה למערכות ועוד – תוך שהם מתאימים את סגנון האופרה לתוכן דתי פרא-ליטורגי.² מלחינים אלה מוותרים על משחק הבמה האופראי לטובת טקסטים תנ"כיים או טקסטים בעלי גוון דתי המסופרים על ידי המספר ומושרים באמצעים שהוזכרו כאן.

מלווה מלכה

נפתח את דיונונו בנעימות "מלווה מלכה" המוכרות לרבים ומשוות אופי מיוחד לרגעים של מוצאי שבת. אשר לדמויות העומדות במרכזו של עיון זה, הרי שאחת ההודמנויות שנפגשים בה אליהו ודוד היא בסעודה שנהגו לערוך במוצאי שבת.³ (היום מקפידים פחות על סעודה זו.) זו הסעודה המיוסדת על דברי ר' חנינא כפי שמביאם התלמוד הבבלי במסכת שבת דף קיט ע"ב: "לעולם יסדר אדם שולחנו במוצאי שבת אף על פי שאינו צריך אלא לכזית". סעודה זו זכתה לכינוי הידוע "מלווה מלכה" והיו אומרים בה "דא היא סעודתא דדוד מלכא" [זוהי הסעודה של דוד המלך]. בעקבות המסופר בבבלי שם בדף ל ע"א:

אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, "הודיעני ד' קציי..." (תהלים לט ה) ! אמר לו: גזרה היא מלפני שאין מודיעין קצו של בשר ודם. "ומרת ימי מה היא" (שם) [כלומר באיזה יום בשנה אמות?] – גזרה היא מלפני שאין מודיעין מדת ימיו של אדם. "ואדעה מה חדל אני" (שם) [באיזה יום בשבוע אמות?]. אמר לו [הקב"ה]: בשבת תמות.

לכן, כשעברה השבת ולא מת דוד, היו הוא, וכל בני ביתו, בשמחה רבה ועשו סעודה גדולה בכל מוצאי שבת על שבוע נוסף של חיים. ואין ספק שגם כל ישראל היו שמחים איתו וגם הם נהגו לעשות סעודה גדולה; זו הסעודה המכונה בכינוי הפחות ידוע "סעודת דוד", הסעודה שלאחר ההבדלה, ונהגו ללוותה בשיר. החסידיים נוהגים להגדיל השמחה בסעודה ועורכים שולחנות בזמירות. על ההבדלה בבית כותב ר' יעקב עמרין ש"כשנכנס

2 פרא-ליטורגי – שאיננו בשימוש הליטורגי המעשי בכנסיה אלא בשימוש בהודמנויות בעלות אופי דתי שמחוץ לכנסיה, או גם באולם הקונצרטים.
3 הזרמנות נוספת היא ברכת המזון כשגם שם נפגשות שתי דמויות אלה: "הרחמן הוא ישלח לנו את אליה הנביא וזכור לטוב ויבשר לנו כשורות טובות ישועות ונחמות", ו"מגדול ישועות מלכו ועושה חסד למשיחו לדוד ולורעו עד עולם".

האדם לביתו מתחיל בשירות וזמירות כדי שיעכב המלך עוד אצלו ולהראות שקשה במוצאי שבת עליו פרידתו. וכמו שמקבלו בשמחה וברננה כך צריך להפטר ממנו.⁴ סיבה נוספת לזמירות בסעודת "מלווה מלכה" או "סעודת דוד", על פי ר' יעקב עמרין, היא ללוות את הנשמה היתירה בעוובה עם צאת השבת. וכך כתב:

(א) לעולם יסדר האדם שולחנו במ"ש אפי' א"צ אלא לכזית דאפשר ליה ליעבד עיגלא תילתא כר"א (שבת קיט) כי סעודת דוד המלך ע"ה היא, וצריך ללוותו בכל דבר כבוד מעין של שבת כדלעיל, לכן ידליק ג"כ נר נוסף לכבודו ויהא השולחן ערוך ממש לעולם אפי' אינו אוכל כי אם כזית כמשמעו [ואוכל בשמחה]:

(ב) יכריז דא היא סעודתא דדוד מלכא: אתקינו סעודתא דמהימנותא אתקינו סעודתא. דא היא סעודתא רביעאה דדוד מלכא משיחא דאברהם יצחק ויעקב אתיין לסעדה בהדיה. לייחדא שמא דקוב"ה ושכיניתייה כו'. הנה אנכי בא לסעוד סעודה רביעית של שבת ללות את המלכה. וללות את הנפש יתירה בחי' חיה שבה המסתלקת עתה ולהשאיר ברכה בכל סעודותינו בששת ימי החול. ולהאיר בהם מקדושת השבת... (ג"פ) דוד מלך ישראל חי וקיים.⁵

אך טבעי היה כי לסעודה זו נקבעו זמירות מיוחדות. והנה חלק ניכר של זמירות אלה ל"מלווה מלכה", בסעודה או בלא סעודה, מוקדש לזכרו של אליהו הנביא. ונשאלת השאלה מה לאליהו הנביא ו"למלווה מלכה" של מוצאי השבת. מסורת שבספרות הקבלה⁶ ואגדה העוברת בעדות ישראל מספרות כי מדי מוצאי שבת יושב אליהו הנביא, מבשר הגאולה, ורושם זכויותיהם של ישראל. וכך כותב ר' יעקב עמרין: "ומזכירין אליהו הנביא וביאת המשיח גם כן בתחילת השבוע מטעם שהזכרנו למעלה כי דווקא עת מוצאי שבת מוכנת לביאתו ולא מוצאי י"ט. לכן אין מבקשין ומתפללין על ביאת אליהו והמשיח אלא במוצאי שבת בלבד... ויש בהגדה שכלל מוצאי שבת אליהו יושב תחת עץ החיים וכותב זכותן של שומרי שבת".⁷

על כן מזכירים את אליהו בכל מוצאי שבת בזמירות הקבועות וקושרים לראשו עטרה של תהילה. המסורת זיכתה את אליהו, הנביא שלא מת כמות אחד האדם אלא עלה ברכב

4 ר' יעקב עמרין, סידור בית יעקב, מחיצה ג, לעמבערג תרס"ד, עמ' רא.

5 שם, מחיצה ד, עמ' רז.

6 ראה ר' יוסף יחפא האן נירלינגן, ספר יוסף אומץ, פראנקפורט ע"נ מאין תרפ"ח, הלכה עג: "מה טוב להאריך בזמירות ולהזכיר בהם אליהו הנביא מפני שאינו בא בערבי שבתות, לכן תיקף שעבר שבת מזכירין אותו שיבא. ובטור כתוב שהזכרת שמו במוצאי שבת טוב לשכחה וכל דבריו מצליחין. גם כתבו המקובלים הטעם לאריכות הזמירות כדי ללוות המלכה בשירות ותשבחות".

7 סידור בית יעקב הנ"ל, מחיצה ג, עמ' רא.

אש וסוסי אש השמימה, בתפקיד מיוחד באחרית הימים - מסורת זו יסודה במקרא: "הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ד' הגדול והנורא" (מלאכי ג כג). כלומר, אליהו הוא מבשר המשיח. וכן אליהו ישכין שלום בין האבות לבניהם: "והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם" (שם). הפיוט בזמירות למוצאי שבת המצטט פסוק זה בשורותיו האחרונות פותח ב"אליהו הנביא, אליהו התשבי, אליהו הגלעדי, במהרה יבוא אלינו עם משיח בן דוד".

אם כן, בסעודת מלווה מלכה חברו דמויותיהם של דוד ושל אליהו בקשר עם בשורת הגאולה. קשר זה בא לידי ביטוי במגנינות של מלווה מלכה. ברוב הזמירות הידועות קיים קשר הדוק בין התמליל לבין המוסיקה, כשהמוסיקה מבטאה היטב את תוכן הפיוטים. למשל, הפסוק שצוטט לעיל "הנה אנכי..." ונעימתו המפורסמת, מצביעים על התלכדות המילים והצלילים, כשהנעימה מהווה פרשנות לתוכן הטקסט עד לכדי מה שאנו קוראים יצירת שיר בעל ערך אמנותי. יש בנעימה בשורה, שמחה, תקווה ואמונה, שהנרמז בפסוק אכן יתקיים, ובצד אלה מתגנבת משאלת לב שככל שיקדים להתקיים כן ייטב. כך, כביצוע הזמרת של פסוק זה נוהגים לחזור על מילים כמה וכמה פעמים, במעין מתן תוקף לנרמז בטקסט. המגנינה ריקודית, מזכירה את מיפעם ה"הורה" עם הסינקופות המאפיינות⁸ הסולם מינורי והאווירה שמחה ומתלהבת. המגנינה מחלקת את הפסוק המושר בהסתמך על החלוקה של טעמי המקרא המפסיקים:

"הנה אנכי שולח לכם" / "את אליהו הנביא" / "לפני בוא יום השם" / "הגדול והנורא". בחלק הראשון שתי תיבות לכל קטע מחלקי הפסוק ובסך הכל שמונה תיבות החוזרות על עצמן בסיום שונה.
 "והשיב לב אבות" / "לב אבות על בנים" / "ולב בנים" / "על אבותם". בחלק השני שתי תיבות לכל קטע מחלקי הפסוק ובסך הכל עוד שמונה תיבות החוזרות על עצמן עם סיום שונה.

החלוקה הנזכרת משרה אווירה של תפילה, יותר מאשר אווירה של שיר עממי-חסידי, בגלל העצירות שמכתיבה המגנינה בכל שתי תיבות. קטיעה כזו - כמו העצירה בכל שתי תיבות - אופיינית לתפילה ומזכירה "אמירה מדוקלמת".

8 ראה בתווים תיבות 2, 4, 5, 7, כוולטה 1, 7, וכוולטה 2, 10, 12, 14.

הנה אנכי שולח לכם

נעימה נוספת, אף היא ידועה, הותאמה לפסוקים לפי הסדר: פסוק כ"ד ולאחריו פסוק כ"ג, על פי הנהוג בקריאת ההפטרה ל"שבת הגדול" לקרוא פעם נוספת את פסוק כ"ג. גם כאן הנעימה ריקודית במיפעם ה"הורה" עם הסינקופות האופייניות⁹ הסולם מינורי והאווירה שמחה ומתלהבת. גם מגנינה זו מחלקת את הפסוק על פי החלוקה של טעמי המקרא המפסיקים:

"והשיב לב אבות על בנים" / "ולב בנים על אבותם". בחלק הראשון שתי תיבות לכל קטע מחלקי הפסוק ובסך הכל ארבע תיבות החוזרות על עצמן בסיום שונה.
 "הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא" / "לפני בוא יום השם הגדול והנורא". בחלק השני ארבע תיבות לכל קטע מחלקי הפסוק ובסך הכל עוד שמונה תיבות החוזרות על עצמן בסיום שונה.

מעבר לשוני בנעימות, ומעבר לשוני בחלוקת הפסוקים - הקצרים יותר בנעימה הראשונה, והארוכים יותר בנעימה השנייה - אפשר לסכם את הנעימה באותן המילים ממש.

9 ראה תיבה 1, 3.

לאורטוריה שלושה חלקים ותמלילה מתייחס לסיפור התנ"כי על אודות נצחונותיו של דוד על גולית ועל המלך שאול. הונגר מתאר בעצם "תמונות" מחייו של דוד, לפי המסופר בתנ"ך ועם תוספות משלו. יש באורטוריה דגש חזק על השילוב שבין הטקסט והמוסיקה. הונגר משתמש במספר ובו בזמן נותן את אווירת ההתרחשות כמו "כניסתו של גולית" או "צעדת היהודים", או גם "תהלוכת הפלשתים". לפעמים המוסיקה "מציירת" את הסצנה כמו באווירת הלילה שמופרת בתרועות החצוצרה ב"מחנה שאול", או כעסו של האל בפרק המבוסס על רעיון הלקוח מפקודי תהלים והפוחת במילים "Dans cet effroi (באימה הזאת). בסצנה זו המוסיקה מדגישה רעיונות שונים מתוך הטקסט, במעין פסיפס. למשל, בחלקו השני של הפרק, על המילים "ה' הִיָּה עֹזֵר לִי" (תהלים ל יא) שרה המקהלה, ובה בעת התזמורת מנגנת שורה של אקורדים מרשימים בכלי הנשיפה ממתכת, עניין המדגיש את האמון המחודש של האלוהים בעמו. מוסיקה נפלאה זו באה לאחר נגינה במצלול כרומטי המתאר את כעסו של האל, כאמור.

וכך המוסיקה משרה אווירה מלאת צער ב"קינה על הגלבוץ" בתרגום הפרק "הצבי ישראל על במותיך חלל" (שמואל ב א ט), והיא משרה אווירה של רצינות בהכתרת שלמה ומשרה עוצמה, הוד והדר, בפרק ה"הללויה" המסיים את האורטוריה בשילוב של שכבות הרמוניות בתזמור.

יש לציין שהונגר כתב בנושאים הקרובים לנו גם את האורטוריה "חזון העצמות היבשות" ואת האופרה "יהודית".

שני פרקי הסיום של האורטוריה הם המרשימים ביותר:

1 – ה"אורטור" מכריז על "מותו של דוד", והמוסיקה המרגשת הבאה אחר כך מביאה את האורטוריה לשיאה השני. השיא הראשון היה "ריקודו של דוד לפני הארון".

2 – שירת ה"הללויה" של המלאכים, שהמקהלה מבצעת.

וכך קורא האורטור (תרגום שלי, מן הצרפתית, א"א, וכן להלן):

רוח ד' מדברת אלי. צדק ומורא מלכות ד' יבואו על האנושות. זהו אור הבוקר, כשהשמש זורחת. הו, חיים אלה היו הוגנים, כל כך הוגנים. אני מברך אותך ד', אתה הוא שהענקת לי אותם.

הפרק המסיים הוא פרי דמיונו של הונגר, והוא מתאר המתאר את קבלתו של דוד על ידי המלאכים השרים לו:

ד' דובר אליך: יום יבוא ופרח יפרח, ושוב מן הגבעול יפרח פרח נוסף. וניחות בושמו ימלא את בני האדם עלי ארמות כנשמת חיים, הללויה.

אליהו

פליקס מנדלסון ברתולדי, נכדו של משה מנדלסון, הפילוסוף היהודי הנודע, נולד להורים יהודים שהמירו את דתם לנצרות הפרוטסטנטית. מכתב מאת פליקס מנדלסון אל קרל קלינגמאן, שהיה תמלילן, מדינאי ומשורר גרמני שחי בלונדון, מתאר את לידתה של האורטוריה "אליהו":

[לייפציג, 18 בפברואר 1837]

יש לי אליך בקשה, תכתוב לי בשבועות הקרובים תמליל לאורטוריה תנ"כית, שאוכל להלחין במשך הקיץ. כבר קודם לכן רמזתי על שני נושאים הקרובים לי במידה דומה, פטרוס ואליהו. הייתי מעדיף את אליהו, תחלק את הסיפור לשניים או שלושה פרקים ותכתוב קטעי מקהלה ואריות פרי עטך בפרווה או בחרוזים, או תקח אותם ממזמורי התהלים והנביאים, אבל עם מקהלות נמרצות ומלאות. את תרגומי האורטוריות של הנדל עשית בקלות כזאת שבוודאי תקח לך כתיבת התמליל רק כמה ערבים ורצון טוב, והדבר קיים. אתה יכול לכתוב תמליל דראמטי, כמו יהודה המכבי, או בצורה אפית, או אף למזג זה וזה – אני מסכים לכל ואין לך צורך לשאול אותי. כפי שתבחר, אני אכתוב את המוסיקה שלי. אם הנושאים אינם מושכים את לבך, אסכים גם לנושא אחר שתבחר – שאול, למשל. אבל דעתי שאליהו ועלייתו לשמיים בסוף יהיה היפה ביותר. ואם תרצה להשתמש בפקודי תנ"ך, תקרא ישעיהו ס' ו-ס"ג עד לסוף הנביא. ישעיהו מ' וספר איכה והתהלים. אז יבואו השפה וכל היתר מעצמם. שקול אתה איזה סוג אורטוריה עלי לכתוב לדעתך וכזו תשלח לי.¹³

לבסוף חיבר מנדלסון עצמו את התמליל לאורטוריה "אליהו" מפסוקים תנ"כיים. האורטוריה הושלמה רק תשע שנים אחרי כן וביצוע הבכורה נערך בבירמינגהם, ב-26 באוגוסט 1846.

במכתב אחר על האורטוריה "אליהו", טרם כתיבתה, כותב מנדלסון כך:

במיוחד משתוקק אני לתת ליסוד הדרמטי את המקום הראוי לו... חלילה להכניס ביצירה כל מעשה אפי. אם יורשה לי להעיר הערה אחת, הרי אשמח לראות את היסוד הדרמטי כשהוא בולט ביותר, מעוצב בחזיוניות ובבהירות... בדמות כשל אליהו, נדמה לי שהיסוד הדרמטי חייב לתפוש מקום ראשון במעלה – הנפשות

13 ראה פ"ע גרדנויץ, אלפיים שנות מוסיקה, רמת-גן 1976, עמ' 141-142.

הפועלות חייבות להופיע כדמויות הדוברות ופועלות ברוב חום והתלהבות. בשם אלוקים, חלילה להן להיות תמונות מוסיקליות גרידא.¹⁴

מבקר המוסיקה פיליפ רדקליף כותב ש"ניכר בבירור שמנדלסון התרגש באמת מעוצמתו הדרמטית של הסיפור, והדבר עורר אותו לכתוב ברמת אינטנסיביות גבוהה שלא כרגיל".¹⁵

באופן כללי, לאורטוריה "אליהו" יש שני חלקים: בחלק הראשון מתוארת הבצורת שאליהו הביא על ישראל על שבגדו באלוהים והלכו אחרי הבעלים. בחלק השני מתואר אליהו הנרדף במצוותה של איובל, והנסיגות לפגוע בו. האל מגן על אליהו ולבסוף מעלה אותו ברכב אש לשמים.

מנדלסון מתגלה באורטוריה זו במלודיות נשגבה ביותר כמו בארְה של המלאך "בטחו באלוהים", וכן בארְה של עובדיה: "אם בכל לבבכם". בפרק אחר מתגלה מנדלסון הדרמטי המתאר בתאטרליות פרק רציטיב מרשים של אליהו: "חַי ד' אלוהי ישראל אשר עמדתי לפניו" (מלכים א יח טו). פרקים מרשימים בעוצמתם הם קטעי המקהלה המתארים את אליהו ונביאי הבעל בפרקים "אליך נקרא הבעל" או גם "שמע קריאתנו הבעל". האורטוריה מדגישה יסודות אנושיים בדמותו של אליהו: הוא כועס, מלגלג, מתחנן, מתפלל, מנצח, ובסופה של האורטוריה מופיע כדמות על-אנושית בעלייתו השמימה.

שני הפרקים המרשימים באורטוריה הם אלו:

1 – הפרק המוסיקלי המתאר את עלייתו של אליהו השמימה.

שירת המקהלה בעוצמתה הרבה, בליווי התזמורת, מתארת את פועלו של הנביא ואת עלייתו השמימה ברכב אש; הקטע מתאר את מרכבות האש והסוסים. ושוב, כפי שעשה הונגר באורטוריה "דוד המלך",¹⁶ עשה מנדלסון והעלה מפרי דמיונו המבורך את פרק הסיום.

2 – פרק סיום חגיגי בשירת המקהלה שנושאה הוא "תהילת ד' הוזהרת". שירתם של המלאכים המקבלים אליהם, למעלה בשמים, את אליהו.

14 ראה ד' אבן ומ' קרוס, אנציקלופדיה של גדולי המוסיקה ויצירותיהם, תל-אביב [חש"ד], עמ' 746.

15 ראה פיליפ רדקליף, מנדלסון, תרגום גבי פלג, ירושלים 1990, עמ' 107.

16 ראה לעיל, הע' 12.

סיכום

באמצעות המנגינות והפרשנות המוסיקלית ניסיתי לתאר צד נוסף ופחות ידוע, הקשור בדמויותיהם של אליהו ודוד. תודות לכך נחשפנו לפן מוסיקלי חשוב של "מוסיקה תוכניתית", כלומר נחשפנו ל"תוצרים" המוסיקליים, תוצאת התרגשותם של מלחינים מסיפורים מקראיים או מדמויות מקראיות כאלהו ודוד והאירועים הקשורים בהם. מעניינת העובדה שתוכנם של שני פרקי הסיום בשתי האורטוריות דומה: עלייתו השמימה של אליהו לעומת מותו של דוד, ולבסוף שירת המלאכים כפרקים מסיימים. הפרשנות המוסיקלית של פרקים אלה משתמשת בשיאים המוסיקליים שסגנון המוסיקה הגיע אליהם בתקופת חייהם של שני הקומפוזיטורים מנדלסון והונגר.

מבשר הגאולה במוצאי שבת

בקטע שנבחר מודגש הקשר למלאכי ולחודש ניסן זמן הגאולה הראשונה.

קִרְבָּה שְׁנַת גְּאוּלֵי וּבֵא אֱלֵיהֶוּ,
כִּי מֵלֶאֱד ה' צְבָאוֹת הוּא.

אֵל שְׁלַח מֵלֶאֱד בְּרֵאשׁוֹן לַחֲדָשִׁים,
וְעַם עֲבָדוֹ בִּפְרֹד בּוֹ יֵצְאוּ תַפְשִׁים -
וַיִּשַׁע ה' בַּיּוֹם הַהוּא.

בְּכֹל עֵת וּכְל רְגַע עֵינֵי צוֹפִיָּה
לְאֵל רֵאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן, וְאֲנִי בְּשִׁבְיָה;
בִּי יֶסֶד הַמַּעֲלָה מִבְּכַל הָיָה
בַחֲדָשׁ הַזֶּה, כִּי בְרוּךְ הוּא.

רֵאשׁ דְּבַר הָאֵל אָמֵת, וְלִשׁוֹב לְאֲרִיֵאל
הוּ יוֹסִיף דָּו; וְחִכְמֵי יִשְׂרָאֵל
אָמְרוּ, כִּי בְנִיטוֹן עֲתִידִין לְהַגְאֹל,
וְאֲדַע, כִּי דְבַר ה' הוּא.

מ[...]. אֵל יִהְיֶה "הַגָּה אֲנִי
לְפָנֶיךָ לִי דָרֶךְ אֲשֶׁלַח מֵלֶאֱכִי?"
לְדַעַת מ[...]. הַ שְׁאֵלוֹ מֵלֶאֱכִי -
וַיֹּאמֶר: "אֵלֶיךָ תִּשְׁבֵּי הוּא!"

מפיוטי ר' אברהם אבן עזרא*

* ר' אברהם אבן עזרא, שירת הקודש, מהדורת ישראל ליון, ב, ירושלים תש"ם, עמ' 316-315.